

5 Yaş grubundaki çocukların sosyal duygusal uyumları ile annelerinin duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi*

The investigation of the relation between the social emotional adaptation of 5-year-old children and the emotional intelligence of their mother

Gönderim Tarihi / Received: 03.07.2024

Kabul Tarihi / Accepted: 25.03.2025

Doi: [10.31795/baunsobed.1509989](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1509989)

Meral GÜNEY**1

Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU²

ÖZ: Bu araştırmada, 5 yaş grubundaki çocukların sosyal duygusal uyumları ile annelerinin duygusal zekâ (EQ) seviyeleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Marmara Bölgesinde bulunan bir ilde yer alan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi bağımsız okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaş 131 çocuk ve bu çocukların anneleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan annelerin duygusal zekâ seviyelerini tespit etmek için, annelere “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği (Bar-On EQ)” uygulanmıştır. Çocukların sosyal duygusal uyum seviyelerini belirleyebilmek için sınıf öğretmenleri tarafından “60-72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU)” kullanılmıştır. Araştırmada örneklemin demografik yapısını tespit etmek için ebeveynler tarafından “Kişisel Bilgi Formu” doldurulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi, SPSS 22 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin duygusal zekâ ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile çocukların sosyal duygusal uyum ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak duygusal zekâ ölçeğinin “Dürtü Kontrolü”, “Strese Dayanıklılık”, “Bağımsızlık” alt boyutları ile çocukların MASDU ölçeği toplam puanları, “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” ve “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, Çocuk, Sosyal-duygusal uyum, Anne, Duygusal zekâ

ABSTRACT: This research was conducted to examine the relationship between the social-emotional adaptation of 5-year-old children attending preschool education and the emotional intelligence levels of their mothers. The sample of the research consists of 131 5-year-old children and their mothers attending a public independent pre-school education institution affiliated with the Directorate of National Education in a province in the Marmara Region. The Bar-On Emotional Intelligence Scale (Bar-On EQ) was administered to the mothers participating in the study. The Marmara Social Emotional Adaptation Scale (MASDU) for Children Aged 60-72 Months was completed by their teachers to assess the social-emotional adaptation levels of the children participating in the study. In addition, families have filled out ‘The Personal Information Form’ to determine the demographic characteristics of the mother and child. The data obtained from the research were analyzed with the SPSS 22 package program. As a result of the research, no significant relationship was found between the total scores obtained by mothers from the emotional intelligence scale and the total scores obtained by children from the social emotional adjustment scale. However, a significant relationship was found between certain sub-dimensions of the Emotional Intelligence Scale administered to mothers and specific sub-dimensions and total scores of the Social-Emotional Adjustment Scale administered to children. In other words, the findings suggest that particular emotional intelligence traits of mothers have an impact on the social and emotional adjustment of their children.

Keywords: Preschool education, Child, Social-emotional adaptation, Mother, Emotional intelligence

*Bu makale 1. Yazarın Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 2. Yazar danışmanlığında tamamlamış olduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir..

** Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹Meral Güney, Milli Eğitim Bakanlığı, 712121004@ogr.uludag.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3526-8659>

²Doç. Dr. Elvan Şahin Zeteroğlu, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı, eszeteroglu@uludag.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2900-7033>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

Development refers to a continuous process of change encompassing physical, mental, linguistic, and social-emotional domains. Both innate characteristics and environmental factors influence this developmental process. The functioning of rules, relationships, and experiences within the family environment plays a crucial role in preparing the child for social life. The child observes the relationship between the parents, gains various social experiences in family life, and transfers what he learns over time to his own social life. For this reason, the family is of great importance for the social-emotional development of the child. It is stated that among family members, the mother is the individual with whom children share the most emotional interaction (Söylemez, 2004).

Taking their parents as a model is effective in the development of children's emotions, thoughts, and behaviours. Parents exhibiting emotional intelligence—characterized by comfortably expressing their feelings, being aware of and managing their emotions, empathizing, and maintaining healthy relationships—are likely to serve as better role models for their children. Children who model their parents with high emotional intelligence are expected to behave like people with high emotional intelligence. Thus, parents' emotional intelligence skills will their children. Given this situation, it is thought that the emotional intelligence training to be given to mothers will contribute to children becoming healthy and happy adults with high emotional intelligence (Balci, 2016).

In this study, based on the idea that the mother has important effects on the child's development, the effect of the mother's emotional intelligence level on the social and emotional adaptation of her children was examined, and the answer to the following question was sought.

- Is the social-emotional adjustment of children affected by the level of emotional intelligence that their mothers have?

Methodology

In the research conducted using the relational screening model, the relationship between the social-emotional adjustment levels of 5-year-old children attending preschool education and the emotional intelligence of their mothers was examined. The universe of the research consisted of 5-year-old children and their mothers who attended an official independent pre-school education institution affiliated with the Directorate of National Education in a province in the Marmara Region. A total of 262 people, consisting of 131 children and 131 mothers, who were educated in kindergartens located in districts representing different socioeconomic levels, constituted the sample of the research. The mothers and children participating in the study represent the lower-middle-upper socioeconomic level.

Findings and discussion

In this study, the researchers examined whether there is a relationship between the social-emotional adjustment levels of 5-year-old children and the emotional intelligence levels of mothers. As a result of the study, it was found that there is no significant relationship between the total scores that mothers receive from the emotional intelligence scale and the total scores that their children receive from the social emotional adjustment scale.

However, it has been found that there are significant relationships between some sub-dimensions of the Baron emotional intelligence scale and some sub-dimensions and total scores of the MADSU scale.

According to the results of the research, a significant relationship was found between the "Impulse Control" sub-dimension of the "Bar-On" scale, which measures the emotional intelligence levels of mothers, and the total scores of the "Social emotional adjustment scale" administered to children. In other words, as mothers' impulse control skills increase, their children's social and emotional adjustment increases.

A significant relationship was found between the "Stress Resistance" sub-dimension scores of the emotional intelligence scale and the "Behaving Decently to the Requirements of Social Life" sub-dimension scores of the social emotional adjustment scale. As the "Stress Resistance" score increases, the "Behaving in Accordance with the Requirements of Social Life" scores also increase. The fact that mothers are resistant to stress shows that they can act strongly in possible difficult situations and do not show fear in the face of difficulties in life. It can be said that this situation contributes to children's behavior in accordance with the requirements of social life.

As the score that mothers receive from the "Independence" sub-dimension of the emotional intelligence scale increases, the children's "Behaving in Accordance with the Requirements of Social Life" score also increases. Independence refers to a person's ability to make decisions without relying on others, manage themselves effectively, and express their own perspectives, even while considering the advice of others in their thoughts and behaviours (Acar, 2001). When mothers are able to act independently without being affected by environmental conditions, the negative effects of the environment are significantly reduced. It can be said that this condition positively affects the social and emotional adjustment of children.

Results and recommendations

In our study, there was no relationship between the emotional intelligence level of the mother and the social-emotional adaptation of the child. This may be due to the fact that all the children participating in the study received preschool education, and the children's social adaptation was evaluated only by the teacher. Because teachers evaluated children by taking into account their behaviour at school. There are rules in schools, and during the educational process, children learn to follow these rules. However, some children may behave differently in environments outside of school. In addition, the effects of the scores obtained by mothers from the impulse control, stress resistance, and independence sub-dimensions of the emotional intelligence scale on the social-emotional adjustment of the child were determined.

The developmental progress shown by children in social and emotional domains is also very effective in other domains of development and is an important factor that guides an individual's life. Parents, who usually play a primary role in children's lives, both prepare the environment in which children live and become models for children. For this reason, parents should be encouraged to participate in courses, seminars, and social events related to child education. In addition, it is important for parents to participate in activities organized at school to support them building more qualified, high-quality, and positive relationships with their children. Mothers who are constantly learning, renewing themselves, reviewing their behaviours and attitudes, and making changes in their attitudes when necessary will offer a happier and healthier environment to their children.

Emotional intelligence typically refers to skills that can be developed and enhanced, which is an encouraging prospect. Therefore, research can be conducted to identify which specific domains of emotional intelligence have the greatest impact. In addition, the effects of parents' emotional intelligence skills on the child can also be examined from different angles, such as communication skills, academic skills, and physical skills.

Educators should be aware of the importance of social-emotional skills, the foundations of which are laid especially in the preschool period. It should provide sufficient space for studies aiming to develop children's social and emotional skills.

A high level of emotional intelligence skills in mothers—who often serve as primary role models in a child's life—can contribute to a higher quality and greater happiness in family life. Furthermore, future research could involve a larger sample size to enhance generalizability. Additionally, studies including fathers as participants would provide a more comprehensive understanding of parental emotional intelligence and its impact.

Giriş

Okul öncesi dönem, bireyin bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişiminin temellerinin atıldığı ve içerisinde kritik evreler barındıran önemli bir süreçtir. Bu dönemde çocuk, farklı alanlardaki becerilerini birbiriyle etkileşim hâlinde geliştirir eş deyişle bu alanlardaki değişimler birbirini karşılıklı olarak etkiler. Özellikle çocuğun sosyal duygusal gelişimi diğer tüm gelişim alanları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu için bireyin yaşamına yön veren önemli bir unsurdur. Nitekim gelişim, bedensel, zihinsel, dilsel, sosyal duygusal alanlarda sürekli değişim gösteren bir bütünü ifade eder. Çevresel faktörler ve doğuştan getirilen özellikler gelişim sürecini etkiler. Bu bağlamda, çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, çevresel faktörlerin en önemlilerinden biridir. Aile, farkında olarak ya da olmayarak çocuğun akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurmasında, bu ilişkileri sürdürebilmesinde ve karşılaştığı problemlere çözüm üretme gibi becerilerini geliştirmesinde etkin rol oynar. Çocuk, aile fertlerinin birbiriyle ilişkisini gözlemler, bu yolla çeşitli deneyimler kazanır ve zamanla bu deneyimlerini farklı sosyal ortamlardaki yaşantılarına aktarır. Dolayısıyla çocuğun sosyal duygusal gelişiminde aile yaşantısı önemli bir yer tutmaktadır.

Anne babalar, bir yandan çocuklarının gelişimi için uygun çevresel koşulları oluştururken diğer yandan da kendi duygularını ortaya koyma biçimleriyle onlara rol model olurlar (Goleman, 1995/2016). Bu doğrultuda yaşadıkları duygulara empatik bir şekilde yaklaşılmalı ve kendileriyle içtenlikli ilişkiler kurulan çocukların, duygularını daha rahat ifade edebildikleri kabul edilir. Örneğin; pandemi sürecinde ailelerin çocuklarıyla birlikte geçirdikleri zamanın artmasıyla aile içinde kurulan nitelikli ilişkilerin çocuklar üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle pandemi gibi zorlu ve kaygı verici yaşam deneyimlerinde anne babaların kriz durumunu yönetebilme becerilerinin çocuğun ruh sağlığı üzerinde belirleyici bir rol oynadığı belirtilmiştir (Dikme ve Gültekin, 2021). Yaşadıkları duygulara empatik bir şekilde yaklaşılmalı ve sıcak ilişkiler kurulan çocuklar duygularını daha rahat ortaya koyabilirler. Aksi durumlarda ise çocukların duygularını açık seçik olarak ifade etmeyi bırakabilecekleri hatta duygularını yok sayma davranışı göstermeleri söz konusu olabilmektedir (Tuğrul, 1999). Bu bağlamda, okul öncesi dönemde alınabilecek önleyici tedbirlerin, ilerleyen yaşlarda bireylerin karşılaşabileceği olası sorunlarla başa çıkabilme becerilerini artıracakları öngörülmektedir.

Çocukların sosyal duygusal gelişiminde önemli bir rol oynayan aile bireyleri içinde anne, genellikle çocuğun en yoğun sosyal ve duygusal etkileşimde bulunduğu kişidir. Anne çocuğun duygu, davranış ve tutumlarında, yaşama bakış açısında, değer yargılarında, alışkanlıklarında vb. oldukça etkili olmaktadır (Söylemez, 2004). Konuyla ilgili yapılan literatür taramasında annenin duygusal zekasının çocuğun sosyal duygusal gelişimine etkisini bütünsel bir bakış açısıyla inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yurt içi ve yurt dışında yapılan birçok çalışma, annelerin, çocuklarının sosyal duygusal uyumları üzerindeki etkilerini incelerken, genellikle anne çocuk ilişkilerinin belirli alt boyutlarına veya ailenin yapısal özelliklerine odaklanmıştır. Örneğin, İşmen (2004) aile işlevleri ve duygusal tepki verebilme boyutunu; Ulutaş (2005) ve Güven (2006) ise çocukların sosyal duygusal uyumlarını, ailelerin örgütsel yapısı ve yapısal özellikleri bağlamında değerlendirmiştir. Benzer şekilde, Denham vd. (1997) ebeveynlerin duygusal ifadelerinin çocukların duygusal yeterlilikleri üzerindeki etkisini incelerken yurt dışı çalışmalarda da çocukların duyguyu anlama, ifade etme ve akran ilişkileri gibi belirli yönleri ele alınmıştır (Alegre, 2012; Machado, 2012; Soares ve Fernandez, 2014; Turculeţ ve Tulbure, 2014). Aminabadi vd. (2012) ise annelik stilleri ve annelerin duygusal zekâ düzeylerinin çocuklarının kaygı düzeyi ve davranışları üzerindeki etkisini incelemiştir.

Ancak Türkiye’de çocukların sosyal duygusal uyumu ile annelerin duygusal zekâ becerileri arasında bir ilişki olup olmadığını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışmada ise annenin duygusal zekâsı tüm alt boyutlarıyla birlikte ele alınmıştır. Bir başka deyişle, annelerin duygusal zekâ kapsamında ele alınan becerilerinin yalnızca belli yönlerine odaklanmak yerine, bu çalışmada annenin duygusal zekâ düzeyi kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve annenin duygusal zekâ düzeyi ile çocukların sosyal duygusal uyumları arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Bu durumun, anne çocuk ilişkisinin çok boyutlu doğasını daha iyi yansıtacağı, aynı zamanda alanda yapılan önceki çalışmalardan farklı olarak, anne duygusal zekâsının etkilerini daha geniş bir perspektiften değerlendirilebilmesine olanak tanıyacağı düşünülmektedir.

Nitekim çocuğun sosyal duygusal gelişimine etki eden faktörler içinde annenin duygusal becerilerinin önemli yere sahip olduğu düşünülmektedir. Annenin duygusal becerileri ile çocuğunun sosyal duygusal uyumu arasında bir ilişki olup olmadığının tespit edilmesinin alana katkısının olması beklenmektedir.

Bu çalışmada erken çocukluk döneminde anne çocuk ilişkisinin önemi vurgulanarak annelerin duygusal zekâ becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmaların teşvik edilmesi ve eğitimcilerin, ailelerle ilgili risk durumlarını erken dönemde tespit edebilme ve ailelerle etkili iş birliği kurma konusundaki farkındalıklarının artırılması hedeflenmektedir. Araştırmanın, ebeveynleri, aile ilişkilerini iyileştirme konusunda daha özenli olmaya, eğitimcileri, çocukların sağlıklı bir gelişim süreci geçirebilmeleri için ailelerle işbirliğini artırmaya yönlendirmesi ve anne çocuk ilişkisi konusunda yapılacak çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı annenin duygusal zekâ düzeyi ile çocuğunun sosyal duygusal uyumu arasında bir ilişki olup olmadığının tespit edilmesidir.

Literatür taraması

Okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişim

Gelişim, birbirleriyle sürekli etkileşim içinde olan farklı alanlardan oluşan bütüncül bir yapıyı ifade etmektedir ve çocuğun sosyal duygusal gelişimi, diğer gelişim alanlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Çocuğun kendini ifade edebilme, duygularını kontrol edebilme, kendisiyle ve çevresiyle uyum içinde olabilme becerilerini kapsayan sosyal duygusal gelişim, ömür boyu devam eden dinamik bir süreçtir. Bu süreçte çocuk, topluma uyum sağlamak ve sağlıklı ilişkiler kurmak amacıyla toplumsal kuralları ve bireyler arası ilişkileri öğrenir (Kandır ve Alban 2008; Başal, 2012; Yıldırım ve Karaman 2016). Çocuğun içinde bulunduğu sosyal grubun davranış biçimlerini gözlemleyerek sağlıklı bir sosyal duygusal gelişim gösterebilmesi için duygularını ifade etme, sosyal ilişkiler kurma, bağımsız hareket edebilme, duygularını yönetme, paylaşma ve iş birliği yapma gibi temel sosyal duygusal becerileri kazanması gereklidir (Çiftçi ve Balat, 2018).

Okul öncesi dönemde çocuğun okula uyumuyla birlikte değerlendirilen sosyal duygusal gelişim becerileri, çocuğun temel yeterliliklerini yansıtan ve öz düzenleme, öz yeterlilik, sosyal ilişkilerde olumlu davranış sergileme gibi özellikleri kapsayan *sosyal duygusal uyum* kavramıyla ifade edilmektedir (Fantuzzo vd., 2007). Sosyal uyum süreci, bireylerin belirli bir toplumsal gruba dâhil olarak aidiyet duygusu geliştirdiği ve grup içinde karşılıklı kabullenmenin tesis edildiği dinamik bir süreçtir. Birey, doğumdan itibaren çevresine uyum sağlamaya başlar ancak bu uyum süreci, özellikle erken çocukluk döneminde daha belirgin ve kritik bir hal alır (Gander ve Gardiner, 1981/1995). Erken çocukluk döneminde temelleri atılan sosyal duygusal gelişim becerileri, bireyin yaşam boyu akademik, sosyal ve duygusal başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu dönemde geliştirilen sosyal duygusal beceriler arasında duyguları tanıma, ifade etme ve düzenleme, duygular üzerine farkındalık geliştirme ve sosyal problemlere çözüm bulma gibi önemli kazanımlar bulunmaktadır. Söz konusu kazanımlar, çocukların öğrenme süreçlerini desteklemenin yanı sıra okul ve diğer sosyal çevrelerde etkin katılım göstermelerine ve çevreleriyle daha sağlıklı etkileşimde bulunmalarına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla sosyal açıdan yeterlilik gösteren okul öncesi dönemdeki çocukların okula ilişkin olumlu tutumlar geliştirme ve okula uyum sağlama konusunda akranlarına kıyasla daha başarılı oldukları görülmektedir (Denham vd., 2003; Curby vd., 2015).

Öte yandan sosyal duygusal beceriler, yalnızca çocukluk döneminde değil, bireyin yaşamının ilerleyen dönemlerinde de başarıyı destekleyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu becerilerin geliştirilmesi, bireyin akademik, mesleki ve sosyal yaşamında olumlu sonuçlar elde etmesine katkı sağlamaktadır (Tekin, 2016). Bu noktada sosyal duygusal gelişimi etkileyen faktörlerin incelenmesi çocukların duygusal ve davranışsal uyumlarını destekleyen kapsamlı, çok yönlü müdahaleleri uygulamak için değerli fırsatlar sunmaktadır (Raver, 2002).

Sosyal duygusal becerilerin gelişiminde belirleyici rol oynayan faktörler arasında aile, temel ve öncelikli bir konuma sahiptir. Nitekim çocuğun 0-6 yaş döneminde en çok ilişki içinde olduğu sosyal kurum ailedir. Bu dönemde anne ve babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışları, çocuğun kişilik gelişimini

şekillendirmekte ve sosyal duygusal gelişimi üzerinde doğrudan etkili olmaktadır (Başal, 2013). Bronfenbrenner'e göre aile, toplumun etkilerini filtreleyerek çocuğa aktaran ve bu süreçte kritik bir rol oynayan birincil sosyal çevredir. Sosyal duygusal gelişimin temelini atıldığı erken dönemde, çocuk ilk beceri ve bilgilerini aile ortamında öğrenmekte; sevgi, güven ve bakım ihtiyacını öncelikle ebeveyninden karşılamaktadır. Ebeveyn çocuk arasındaki ilişki, çocuğun sosyalleşmesinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Çocuğun diğer bireylerle kurduğu sosyal ve duygusal bağların temelini, anne baba etkileşimi ve onlardan sağlanan kazanımlar oluşturmaktadır. Her ne kadar çocuğun sosyalleşme sürecinde farklı faktörler rol oynasa da anne babalar bu süreçte temel etken olarak kabul edilmektedir (Bronfenbrenner, 1979; Maccoby, 1994).

Görüldüğü üzere aile içinde ebeveyn çocuk ilişkisi, çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak bu etkileşim sürecinde anne, genellikle daha ön planda yer almakta ve çocuğun gelişiminde belirleyici bir figür olarak görülmektedir. Anne çocuk etkileşimi, hamilelik dönemiyle başlayan ve bedensel, duygusal ve sosyal boyutları olan dinamik bir süreçtir. Bebek, kendi bedenini fark etmeye başlayana kadar annesini bütünleşik bir varlık olarak algılar. Zamanla, kendi bedeninin sınırlarını keşfeder ve çevresindeki bireyleri tanıyarak onlarla etkileşim kurmaya başlar. Anne ile kurulan bağ, hem duygusal hem de fiziksel yakınlık içermesi nedeniyle oldukça güçlüdür ayrıca bu bağın çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri uzun vadeli ve çok yönlüdür (Morrison, 2021). Bebeklik döneminde anne bebek arasındaki ilişkinin niteliği çocuğun temel güven duygusunu kazanmasında kritik bir rol oynar. İlk yıllardan itibaren özellikle erken çocukluk döneminde tutarlı, sevgi dolu, güven verici, sağlıklı ve yeterli anne çocuk ilişkisi çocuğun duygusal yeterliliğinin temelini oluşturmaktadır (Yavuzer, 1987/2017). Bu bağlamda, anne-çocuk ilişkisinin çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerinin incelenmesi, erken dönem gelişim süreçlerini anlamak açısından gereklidir.

Duygusal zekâ

Zekâ, yüzyıllardır bilimsel çalışmaların odak noktalarından biri olarak ele alınmış ve farklı disiplinler tarafından kapsamlı şekilde incelenmiştir. Son yüzyıllarda zekânın yalnızca akademik başarı ve bilişsel yetilerle sınırlandırılmayacağı yönündeki görüşler giderek önem kazanmıştır. Geleneksel IQ ölçümlerinin bilişsel kapasiteyi değerlendirmekle birlikte, yaşam başarısını tam anlamıyla açıklamakta yetersiz kaldığı fikri birçok araştırmacı tarafından savunulmuştur. Zekâ ile duygusal ve sosyal beceriler arasındaki ilişkiye dikkat çeken bu yaklaşımlar, Thorndike (1920) sosyal zekâ, Gardner (1983) çoklu zekâ ve Salovey ve Mayer (1990) duygusal zekâ modelleriyle açıklanmıştır. Bu yeni teoriler, geleneksel zekâ anlayışını sorgulayarak duygusal zekâ kuramının gelişimine önemli katkılar sağlamıştır (Bar-On, 2006).

Nitekim insan yaşamında duyguların etkisini ele alan araştırmalar, duygusal becerilerin diğer beceri alanlarını doğrudan etkileyen temel unsurlardan biri olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte bazı çalışmalarda, EQ becerilerinin, bilişsel zekâ düzeyini ifade eden IQ'ya kıyasla yaşam başarısında daha belirleyici olabildiği vurgulanmıştır (Özdemir, 2015).

Goleman, duygusal zekâyı bireyin duygusal durumunu yönetme, dürtülerini kontrol etme, olumsuzluklara rağmen hedeflerine yönelik motivasyonunu sürdürebilme, duyguların düşünme süreçlerini olumsuz etkilemesini engelleme, empati gösterme ve geleceğe dair olumlu beklentilerini koruma becerileri olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, bireyin zorluklarla başa çıkarken esneklik ve uyum yeteneği gösterebilmesi de duygusal zekânın temel unsurları arasında yer alır (Goleman, 1995/2016). Bununla birlikte duygusal zekâ, bireyin kendi duygularını tanıma, anlama ve yönetme kapasitesinin yanı sıra başkalarının duygularını doğru bir şekilde yorumlayıp sosyal ilişkileri sağlıklı bir biçimde sürdürebilme yetisini de ifade etmektedir (Baltaş, 2005/2013). Dolayısıyla bilişsel zekâ ve duygusal zekâ birbirini tamamlayan iki temel unsurdur. Bilişsel kapasite, bireyin bilgi işleme, analiz etme ve mantıksal çıkarım yapma becerilerine odaklanırken, duygusal zekâ bu bilişsel süreçlere duygusal düzenleme, motivasyon ve kişilerarası ilişki yönetimi bağlamında katkı sağlar. Dolayısıyla, aklın gücü ne kadar yüksek olursa olsun, duygusal zekâ ile desteklenmediğinde başarıya ulaşmak zorlaşır (Baltaş, 2005/2013). Bilişsel ve duygusal kapasitenin birlikte etkin kullanımı, bireysel gelişimi ve toplumsal uyumu güçlendirerek daha olumlu sonuçlar doğurur.

Duygusal zekâ düzeyi yüksek olan bireyler, kişisel ve toplumsal yaşamda daha etkin, uyumlu ve başarılı olma eğilimindedirler. Bu bireyler, öz farkındalıklarını geliştirerek duygularını tanımlama ve düzenleme

becerisine sahiptirler. Bu durum, onların yalnızca kişisel potansiyellerini etkin şekilde kullanmalarını sağlamakla kalmayıp aynı zamanda çevresel etkilere karşı yapıcı ve sağlıklı tutumlar geliştirmelerine de zemin hazırlar. Birey, duygusal ve bilişsel süreçlerini dengeleyerek zorlu durumlarla yapıcı biçimde başa çıkabilir, stres ve çatışma anlarında sağlıklı tutumlar sergileyebilir (Barutçugil, 2002). Bu özellikler, onun daha üretken, uyumlu ve çözüm odaklı bir birey olmasına katkı sağlar. Bu tip kişiler yüksek motivasyonları ve empati becerileri sayesinde çevrelerine güven ve pozitif enerji verirler; sosyal ilişkilerde etkili ve çözüm odaklı olurlar. Duygusal tepkileri yönetme yetenekleri, hem bireysel hem toplumsal başarılarına katkı sağlar.

Duygusal zekâ, bireyin, kendi duygularını ve çevresindekilerin duygusal durumlarını fark ederek bunları etkili biçimde yönetme, duygularını bilinçli ve verimli şekilde kullanma yetisidir. Bu yeti, sağlıklı ilişkiler kurmayı, duygusal sorunlara duyarlı ve çözüm odaklı yaklaşmayı, bireysel potansiyeli yaşam kalitesini artıracak biçimde yönlendirmeyi mümkün kılar. Bu bağlamda, bireylerin duygusal zekâ düzeyinin belirlenmesi, söz konusu yeteneklerin yaşamın farklı alanlarına etkilerini ve bu yetilerin nasıl geliştirilebileceğini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Duygusal zekâ üzerine yapılan araştırmalar, bireyin duygusal farkındalık, duygu yönetimi ve empati gibi becerilerinin kişisel, mesleki ve sosyal yaşamdaki rolünü ortaya koyarak bu yetilerin gelişimine yönelik yöntemler sunmayı amaçlamaktadır (Yeşilyaprak, 2001).

Shapiro'nun (1997/1999) çalışmalarında, küçük yaşlarda sosyal becerileri gelişmiş, okul ortamında sevilen ve öğrenmeye istekli çocukların ilerleyen yaşamlarında bu özelliklerinin evlilik, iş hayatı ve sosyal ilişkilerde önemli avantajlar sağladığı belirtilmektedir (Shapiro, 1997/1999). Bilim insanlarının, duygusal zekâ tanımında yer alan becerilerin bilişsel zekâ becerileri gibi sabit olmadığını, aksine geliştirilebilir nitelikte olduğunu ifade etmeleri, duygusal zekânın bireysel ve toplumsal yaşam açısından önemini daha da artırmaktadır (Acar F., 2002; İşmen, 2004; Eröz, 2011). Bu durum, duygusal zekânın erken yaşlardan itibaren desteklenmesinin, bireysel yaşam başarısını artırabileceğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan duygusal zekâ ile ifade edilen sosyal ve bireysel beceriler göz önüne alındığında, bu becerilerin oldukça geniş kapsamlı bir etki alanına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim yapılan birçok araştırmada bireylerin sahip olduğu duygusal zekâ becerilerinin, sosyal yaşamlarında etkili olduğu yargısı desteklenmektedir. Taşlıyan'ın (2005) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, duygusal zekâ düzeyi ve iletişim becerilerindeki artışın akademik başarı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, İşmen'in (2001) duygusal zekâ ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, duygusal zekâ düzeyinin yükselmesiyle birlikte problem çözme becerisinin de anlamlı ölçüde arttığı tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada da, bir şirketin yöneticileri satış elemanı alımı için başvuru yapan adayları iki farklı kriter gereğince değerlendirmiştir. Adayların bir bölümü duygusal becerileri temel alınarak, diğer kısmı ise geleneksel işe alım ölçütlerine göre seçilmiştir. Bir yılın sonunda personelin performansına ilişkin veriler incelendiğinde, duygusal becerilere göre seçilen çalışanların, diğerlerine kıyasla daha yüksek satış başarısı gösterdiği ve iş devamlılık oranlarının %63 daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Baltaş, 2005/2013). Görüldüğü üzere bu bulgu da duygusal becerilerin iş başarısı ve çalışan bağlılığı üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir.

Anne babaların sahip olduğu duygusal zekâ becerileri, çocukları için önemli bir model teşkil etmektedir. Duygusal zekâ düzeyi yüksek ebeveynin, çocuklarına da benzer davranış ve tutumları aktarması beklenmektedir. Bu bağlamda, duygusal zekâ becerilerinin aile içindeki rolü ve önemi, bireylerin psikolojik ve sosyal gelişimleri açısından belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır (Balcı, 2016; Ekinci Vural, 2006).

Yöntem

Bu araştırmanın temel amacı, annelerin duygusal zekâ düzeylerinin, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaşındaki çocukların sosyal duygusal uyumları ile ilişkisini ortaya koymaktır. Sosyal duygusal uyum, çocukların duygularını tanıma, düzenleme ve sosyal ilişkiler kurma becerilerini kapsamakta olup, okul öncesi eğitim döneminde kazanılan bu yetkinlikler, çocuğun ileriki akademik ve

sosyal yaşam başarısı açısından kritik öneme sahiptir. Aynı zamanda, aile özellikle anne figürü, çocuğun duygusal gelişiminde belirleyici rol oynar; bu nedenle, annelerin duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olması, çocukların sosyal uyum becerilerinin olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunabilir.

Bu bağlamda, araştırmaya konu olarak seçilen değişkenlerin (annelerin duygusal zekâ düzeyi ve çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyi) bir arada değerlendirilmesi, hem okul öncesi eğitimde çocukların gelişimini destekleyecek müdahale stratejilerinin geliştirilmesine hem de aile çocuk ilişkilerinin güçlendirilmesine yönelik önemli veriler sunacaktır. Bu nedenlerle, çalışma "iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi hedefleyen araştırma modelleri" arasında tanımlanan ilişkisel tarama modelinin (Karasar, 1998) kullanılmasıyla, mevcut durumun olduğu gibi betimlenmesini hedeflemiştir.

Araştırma Marmara Bölgesinde bulunan bir ilde yer alan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi bağımsız okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5 yaş grubu çocuklar ve anneleri ile yürütülmüştür. Farklı sosyoekonomik düzeyleri temsil eden ilçelerde bulunan anaokullarında eğitim gören 131 çocuk ile 131 anneden oluşan toplamda 262 kişi, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. "Seçkisiz tabakalı örnekleme" yöntemiyle oluşturulan örnekleme, temel alınan birimlerin seçilme olasılıklarının eşit olması seçkisizlik olarak tanımlanmaktadır. Bu sayede örnekleme katılan kişilerin seçilme durumlarının birbirinden bağımsız olması sağlanmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi ise evrende bulunan alt grupların ağırlıkları oranında temsil edilmelerini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2012).

Veri toplama araçları ve veri toplama süreci

"Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği": Annelerin duygusal zekâ düzeylerini tespit etmek amacıyla "Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği" kullanılmıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını Reuven Bar-On'un (1997) yaptığı ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmaları Acar (2001) tarafından yapılmıştır. Ölçeği araştırmaya katılan çocukların anneleri doldurmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alpha Coefficiency güvenirlik analizi ile test edilmiş ve toplam boyutları itibarı ile Alpha katsayısının 92,12 olduğu yani kabul edilebilir seviyede olduğu görülmüştür. 87 ifadeden oluşan ölçeğin sonunda 88. Maddede bulunan "yukarıdaki ifadelerle samimi ve doğru şekilde cevap verdim." ifadesine "kesinlikle katılıyorum" seçeneğinin dışında cevap verenlerin anketleri değerlendirmeye alınmamıştır.

"Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği Alt Boyutları; İyimserlik, Benlik Bilinci, Dürtü Kontrolü, Strese Dayanıklılık, Esneklik, Gerçekçilik, Problem Çözme, Sosyal Sorumluluk, Kişiler Arası İlişki, Empati, Bağımsızlık, Kendini Gerçekleme, Kendine Saygı, Kararlılık, Mutluluk" olmak üzere toplamda 15 tanedir.

"Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU)": Ölçek, araştırmaya katılan çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. 2004 yılında Önder vd. tarafından 1.sınıfa giden öğrencilerin sosyal duygusal uyumlarını tespit etmek için hazırlanan "Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği" 2006 yılında Güven ve Işık tarafından 60-72 aylık çocuklara uygulamak amacıyla tekrar düzenlenmiştir. Bu düzenlenen ölçek "60-72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği" adını almıştır. Ölçeğin tamamının ve alt boyutlarının iç güvenirliği Cronbach Alpha güvenirlik analizi ile test edilmiş güvenirlik katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler ölçeğin 5 yaş çocuklar için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir.

"60-72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği; Sosyal Yaşamın Gereklilerine Uygun Davranma, Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme, Akranlarla Etkileşim ve Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma" olmak üzere toplam 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form araştırmacı tarafından araştırmaya katılan anneler ve çocukların demografik durumlarını (ailenin sosyoekonomik durumu, annenin eğitimi ve çalışma durumu, çocuğun cinsiyeti) tespit etmek için hazırlanmıştır.

Bu çalışma, resmi kurumlardan izinleri alındıktan sonra Marmara Bölgesinde bulunan bir ilde yer alan farklı ilçelerde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi bağımsız anaokullarında öğretmenler ve okul idarecileriyle işbirliği yapılarak yürütülmüştür.

Bulgular

Aşağıda Tablo 1'de kişisel bilgi formu aracılığıyla toplanan veriler doğrultusunda annelerin ve çocukların demografik bilgileri yer almaktadır.

Tablo 1: Katılımcılara ait demografik bilgiler

		N	%
Ailenin sosyoekonomik durumu	Üst	45	34,4
	Orta	44	33,6
	Düşük	42	32,1
	Toplam	131	100,0
Annenin eğitim durumu	İlkokul	27	20,6
	Ortaokul	23	17,6
	Lise	44	33,6
	Lisans ve lisansüstü	37	29,0
	Toplam	131	100,0
Annenin çalışma durumu	Evet	37	28,5
	Hayır	93	71,5
	Toplam	130	100,0
Anasınıfına/anaokuluna devam eden çocuğun cinsiyeti	Kız	67	51,1
	Erkek	64	48,9
	Toplam	131	100,0

Tablo 1'de görüldüğü üzere, annelerin sosyoekonomik durumları: Üst sosyoekonomik seviyede 45 kişi (%34,5), orta sosyoekonomik düzeyde 44 kişi (%33,6), düşük sosyoekonomik düzeyde 42 kişi (%32,1) bulunmaktadır. Annelerin öğrenim durumları: 27 kişi (%20,6) ilkokul mezunu, 23 kişi (%17,6) ortaokul mezunu, 44 kişi (%33,6) lise mezunu, 37 kişi ise (%29) lisans ve lisansüstü eğitim almıştır. Annelerin çalışma durumu: Çalışan annelerin, 37 kişi (%28,5), çalışmayan annelerin 93 kişi (%71,5) olduğu belirtilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların cinsiyet durumu: 67 kız çocuk (%51,1), 64 erkek çocuk (%48,9) araştırmaya katılmıştır.

SPSS 22 paket programı aracılığıyla araştırma verileri analiz edilmiştir. Yapılan Shapiro-Wilk's normallik testi sonucunda ölçek puanlarının normal dağılım sergilemedikleri tespit edilmiş ve bu nedenle iki grubun karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U testi", üç ve üçten çok sayıda grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H testi" kullanılmıştır. "Spearman's Korelasyon Katsayısı" kullanılarak değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilmiştir. Grupların farklılık durumlarının incelemelerinde anlamlılık seviyesi için 0,05 değeri alınmış ve katsayı değeri $p < 0,05$ olduğu durumlarda gruplar arasında anlamlı ilişkinin varlığı, katsayı değeri $p > 0,05$ olduğu durumlarda gruplar arasında anlamlı ilişkinin olmadığı ifade edilmiştir.

Aşağıda Tablo 2 'de, annelerin Bar-On EQ puanları ve çocukların MASDU ölçeği puanları arasındaki korelasyon testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 2: Çocukların MADSU ölçeği puanları ile annelerin Bar-On duygusal zekâ ölçeği puanları arasındaki korelasyon testi sonuçları

	Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma	Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme	Akranlarla Etkileşim	Sosyal Çevreye Pozitif Yaklaşma	Toplam MASDU puanı
İyimserlik	r	-0,11	-0,075	-0,063	-0,13
	p	0,211	0,392	0,478	0,139
	n	131	131	131	131
Mutluluk	r	0,041	0,05	0,097	0,045
	p	0,639	0,569	0,273	0,612
	n	131	131	131	131
Dürtü Kontrolü	r	,184*	,186*	0,086	0,199*
	p	0,035	0,033	0,327	0,023
	n	131	131	131	131
Strese Dayanıklılık	r	0,205*	0,054	0,121	0,139
	p	0,019	0,537	0,168	0,114
	n	131	131	131	131
Esneklik	r	0,076	0,155	0,046	-0,028
	p	0,387	0,076	0,605	0,748
	n	131	131	131	131
Gerçekçilik	r	0,04	-0,034	-0,024	-0,012
	p	0,649	0,7	0,789	0,893
	n	131	131	131	131
Problem Çözme	r	-0,002	0,07	0,021	-0,02
	p	0,978	0,427	0,809	0,817
	n	131	131	131	131
Sosyal sorumluluk	r	-0,031	0,066	0,077	0,037
	p	0,728	0,452	0,381	0,675
	n	131	131	131	131
Kişilerarası ilişki	r	0,036	-0,012	0,032	0,054
	p	0,684	0,892	0,715	0,539
	n	131	131	131	131
Empati	r	0,028	0,031	-0,005	0,026
	p	0,748	0,728	0,959	0,771
	n	131	131	131	131
Bağımsızlık	r	0,185*	0,081	-0,082	-0,051
	p	0,034	0,358	0,35	0,563
	n	131	131	131	131
Kendini gerçekleme	r	0,042	0,054	0,057	0,037
	p	0,638	0,542	0,518	0,678
	n	131	131	131	131
Kendine saygı	r	0,003	0,124	0,159	0,038
	p	0,974	0,16	0,07	0,666
	n	131	131	131	131
Kararlılık	r	0,1	0,113	0,078	0,122
	p	0,256	0,2	0,376	0,164
	n	131	131	131	131
Benlik bilinci	r	0,001	0,141	0,052	0,087
	p	0,995	0,107	0,555	0,324
	n	131	131	131	131
Bar-On ölçeği puanı	r	0,12	0,126	0,045	0,038
	p	0,17	0,15	0,61	0,668
	n	131	131	131	131

* p<0,05

Tablo 2’de görüldüğü üzere, annelerin duygusal zekâ ölçeği Bar-On’dan aldıkları toplam puan ve çocukların MASDU ölçeğinden aldıkları toplam puan arasında, yapılan korelasyon testi sonucunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (p<0,05).

Ancak duygusal zekâ ölçeğinin “Dürtü Kontrolü” alt boyutu puanları ve MASDU ölçeğinin, “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r=0,184$). “Dürtü Kontrolü” puanı yükseldikçe “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” puanı da yükselmektedir. Ayrıca, “Dürtü Kontrolü” puanları ile “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=0,186$). “Dürtü Kontrolü” puanı yükseldikçe “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” puanı da yükselmektedir. Ayrıca MASDU ölçeği toplam puanları ile “Dürtü Kontrolü” puanları arasında da anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,199$). MASDU ölçeğinden alınan toplam puan yükseldikçe, “Dürtü Kontrolü” puanları yükselmektedir. Tablo 2’de Bar-On ölçeğinin “Strese Dayanıklılık” alt boyutu puanları ve MASDU ölçeğinin “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,205$). “Strese Dayanıklılık” puanı yükseldikçe “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” puanı yükselmektedir. Tablo 2’de Bar-On ölçeğinin, “Bağımsızlık” alt boyutu puanları ile MASDU ölçeğinin “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=0,185$). “Bağımsızlık” puanı yükseldikçe “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” puanı yükselmektedir.

Sonuç, tartışma ve öneriler

Bu çalışmada, 5 yaşındaki çocukların sosyal duygusal uyum ölçeği toplam puanları ile annelerin duygusal zekâ ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumun, araştırmaya dâhil edilen tüm çocukların okul öncesi eğitim alan bireyler olması, sosyal duygusal uyumlarının yalnızca okul içi davranışlarına göre değerlendirilmesi ve değerlendirmelerin yalnızca öğretmenleri tarafından yapılması etkili olabilir. Okul ortamında çocuklar belirli kurallara uyum göstermeyi öğrenirken, evde farklı davranışlar sergileyebilmektedir.

Bununla birlikte, annelerin duygusal zekâ ölçeğinin “Dürtü Kontrolü”, “Strese Dayanıklılık” ve “Bağımsızlık” alt boyutları ile çocukların sosyal duygusal uyum ölçeğinin “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma”, “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” alt boyutları ile MASDU toplam puanları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Özellikle, yüksek dürtü kontrolüne sahip annelerin, sabırlı, sakin ve kontrollü davranışlar sergilemesi, çocuklarının “Sosyal Yaşamın Gereklerine Uygun Davranma” ve “Sosyal Duruma Uygun Tepki Verme” becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Çocuklar ebeveynlerinin davranış ve tutumlarını gözlemleyerek öğrenirler (Kotil, 2010; Kazan ve Sarısoy, 2021). Dürtü kontrolü yüksek anneler, duygularını ve tepkilerini yönetebilme istek ve beklentilerini kontrol edebilme konusunda başarılıdırlar, çocuklarıyla sabırlı ve yapıcı iletişim kurarlar. Bu sayede çocuklarına olumlu model olurlar. Bu durumun çocukların tepkilerini kontrol etme, beklemeyi öğrenme, duygularını uygun şekilde ifade etme vb. davranışlarını geliştirerek sosyal duygusal uyumlarını desteklediği düşünülmektedir.

Ayrıca annelerin stresle başa çıkma becerilerinin yüksek olması, çocuklarının sosyal yaşamın gereklerine uygun davranışlar geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Stresle başa çıkma becerisi yüksek düzeyde olan ebeveynler, zor durumlar karşısında sakin kalabilir, çatışma durumlarını yapıcı biçimde yönetebilir, problemlere çözüm üretme konusunda başarılıdırlar. Bu sayede çocuklara, sağlıklı başa çıkma yöntemleri geliştirme konusunda iyi birer model olurlar (Goleman, 1995/2016). Yapılan araştırmalar, ebeveynlerin duygusal dayanıklılığı ve stresle başa çıkma becerilerinin çocukların duygu düzenleme ve problem çözme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir (Hooven, Gottman ve Katz, 1995; Denham vd., 1997). Bu nedenle, annelerin stresle başa çıkma becerilerinin yüksek olmasının, çocuklarının sosyal yaşamın gereklerine uygun davranışlar geliştirmesine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bağımsızlık becerisi yüksek düzeyde olan anneler, çevrenin olumsuz etkilerinden kendilerini koruyarak tutarlı ebeveyn davranışları gösterirler (Acar, 2002). Bağımsız karar verebilen anneler, dışarıdan gelen olumsuz etkileri en aza indirerek çocuklarının bireysel özelliklerini dikkate alırlar. Bu şekilde onların sağlıklı bir kimlik geliştirmelerine katkı sağlarlar. Bu durumun çocukları kendi düşüncelerini ifade etmeye, özerk hareket etmeye ve sosyal çevreleriyle olumlu ilişkiler kurmaya teşvik ettiği düşünülmektedir.

Konuyla ilgili yapılan farklı çalışmalar bu çalışmayı destekler niteliktedir. Canbolat (2017) ebeveynlerin duygusal zekâ düzeyleri ile çocukların sosyal becerileri arasında pozitif ilişki tespit ederken; Hooven ve arkadaşları (1995) ebeveynlerin duygusal farkındalıklarının çocukların duygularını yönetme becerilerine olumlu katkıda bulunduğunu belirtmiştir. İşmen (2004) ve Aslan, (2013) da yüksek duygusal zekâyâ sahip bireylerin aile içi işlevleri olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Denham ve arkadaşlarının (1997) çalışması ise ebeveynlerin duygu ifadelerinin çocukların sosyal ve duygusal yeterliliklerini şekillendirdiğini ortaya koymuştur.

Özetle, bu çalışmada annelerin genel duygusal zekâ düzeyi ile çocukların sosyal duygusal uyumları arasında doğrudan bir ilişki kurulamazken, annelerin duygusal zekâlarının belirli alt boyutlarının (dürtü kontrolü, strese dayanıklılık, bağımsızlık) çocukların sosyal uyum becerilerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Goleman (1995) ve Shapiro (1997) ise duygusal zekânın yaşam boyu gelişebileceğini ve eğitimle geliştirilebileceğini vurgulamaktadır. Bu durum çocuğun eğitiminde önemli bir etkiye sahip olan ebeveynlerin duygusal zekâlarını geliştirmeye yönelik müdahalelerin, çocukların sosyal duygusal gelişimlerine katkı sağlayabileceğine işaret etmektedir.

Bu bulgular doğrultusunda;

Eğitimciler, ailelerle yapıcı iletişim kurarak, çocukların sosyal duygusal gelişiminde risk faktörlerini erken tespit edebilmeli ve gerekli müdahaleleri gerçekleştirmelidir. Okul öncesi eğitim kurumları, aile katılımını artıracak etkinlikler düzenleyerek çocukların sosyal duygusal becerilerini desteklemelidir. Ebeveynlerin, özellikle annelerin, duygusal zekâlarını geliştirmeye yönelik seminer, kurs ve atölye çalışmalarına katılması teşvik edilmelidir. Aile içi ilişkilerde pozitif ve yapıcı davranış modellerinin benimsenmesi, çocukların sosyal uyum süreçlerine olumlu katkı sağlayacaktır. Araştırmacılar duygusal zekânın ebeveynlik üzerinde etkilerini tespit etmeye yönelik babaların da katıldığı, farklı sosyal ortamlarda yürütülen çalışmalar yaparak alana katkı sağlayabilirler.

Sonuç olarak, annelerin duygusal zekâlarının “Dürtü Kontrolü”, “Strese Dayanıklılık” Ve “Bağımsızlık” alt boyutlarının çocukların sosyal duygusal uyum becerilerini desteklediği görülmüştür. Bu durum, aile ve eğitim kurumlarının, çocukların sosyal duygusal gelişimine yönelik stratejiler geliştirmelerinde önemli bir referans noktası olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Acar, F. (2002). Duygusal zekâ ve liderlik. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(12), 53–68.
- Acar, F. T. (2001). Duygusal zekâ yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi: banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akaydın, D. (2015). 6 yaş grubu çocukların duygusal zekâları ile annelerinin mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Alegre, A. (2012). The relation between the time mothers and children spent together and the children's trait emotional intelligence. *Child and Youth Care Forum*, 41(5), 493-508. [doi.10.1007/s10566-012-9180-z](https://doi.org/10.1007/s10566-012-9180-z)
- Aminabadi N. A., Pourkazemi M., Babapour, J. & Oskoue, S. G. (2012). The impact of maternal emotional intelligence and parenting style on child anxiety and behavior in the dental setting. *Medicina Oral, Patologia Oral Y Cirugia Bucal*, 17(6), 1089–1095. doi: 10.4317/medoral.17839
- Arslan, Ş. ve Gültekin, B. K. (2021). Covid-19 pandemi sürecinin evden çalışan ebeveynler ve çocuklarına etkileri. *Education Ve Youth Research*, 1(1), 31-48.
- Aslan, Ş. (2013). Duygusal zekâ, dönüşümcü ve etkileşimci liderlik (2. Bs.). Eğitim Yayınevi: Konya.
- Balcı, S. (2016). Duyguları güçlendirme eğitimi programının annelerin duygusal zekâ düzeylerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), 35–43.
- Baltaş, Z. (2013). *Duygusal zekâ* (6.bs.). Remzi Kitabevi. (Orijinal eser 2005’de yayımlanmıştır).
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18(Suppl.), 13–25.
- Bar-On, R. (2003). Bar-on EQ-i resource report for sample report. eqiq.nl/docs/samples/EQ-i%20Resource%20Report%20EN.pdf

- Barutçugil, İ. (2002). *Duyguların yönetimi*. Kariyer Yayıncılık.
- Başal, H. A. (2012). *Gelişim ve psikoloji: nasıl mutlu bir çocuk yetiştirebilirim?*. Ekin Yayıncılık.
- Başal, H. A. (2013). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ekin Yayınevi.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). Örneklem yöntemleri [Ders notları]. Balıkesir Üniversitesi.
- Canbolat, N. A. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zeka düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Curby, T. W., Brown, C. A., Bassett, H. H. ve Denham, S. A. (2015). Associations between preschoolers' social-emotional competence and preliteracy skills. *Infant and Child Development*, 24(5), 549–570. [doi:10.1002/icd.1899](https://doi.org/10.1002/icd.1899)
- Çiftçi, H. A. ve Balat, G. U. (2018). Sosyal-duygusal gelişim değerlendirme ölçeği: 48-66 aylık çocuklar için uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 74-87.
- Denham, S. A., Blair, K. A., DeMulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S. ve Queenan, P. (2003). Preschool emotional competence: Pathway to social competence? *Child Development*, 74(1), 238–256.
- Denham, S. A., Mitchell-Copeland, J., Strandberg, K., Auerbach, S. ve Blair, K. (1997). Parental contributions to preschoolers' emotional competence: Direct and indirect effects. *Motivation And Emotion*, 21(1), 65–86.
- Dikme, Ş. ve Gültekin, B. K. (2021). Covid19 Pandemi Sürecinin Evden Çalışan Ebeveynler ve Çocuklarına Etkileri/Effects of Covid19 Pandemic Process on Parents Working From Home and Their Children. *Education & Youth Research*, 1(1), 31-48.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duygusal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Eröz, S. (2011). *Duygusal zekâ iletişim arasındaki ilişki* [Doktora tezi]. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fantuzzo, J., Bulotsky-Shearer, R., McDermott, P., McWayne, C., Frye, D. ve Perlman, S. (2007). Investigation of dimensions of social-emotional classroom behavior and school readiness for low-income urban preschool children. *School Psychology Review*, 36(1), 44–62.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (1995). *Çocuk ve ergen gelişimi* (2. baskı; B. Onur, Çev.). İmge Kitabevi. (Orijinal eser 1981'de yayımlanmıştır).
- Goleman, D. (2016). *Duygusal zekâ: neden IQ'dan daha önemlidir?* (B. S. Yüksel, Çev.). Varlık Yayınevi. (Orijinal eser 1995'de yayımlanmıştır).
- Güven, Y. ve Işık, B. (2006). Beş yaş çocukları için Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (MASDU-5 yaş) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Mimar Sinan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23, 125–142.
- Hooven, C., Gottman, J. M. ve Katz, L. F. (1995). Parental meta-emotion structure predicts family and child outcomes. *Cognition Ve Emotion*, 9(2–3), 229–264. <https://doi.org/10.1080/02699939508409010>
- İşmen, A. E. (2001). Duygusal zeka ve problem çözme. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 111-124
- İşmen, A. E. (2004). Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 55-75.
- Kandır, A. ve Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemi* (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kazan, H., ve SARISOY, S. (2021). Anne-çocuk ilişkisi bağlamında okul öncesi dönemde iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Istanbul Aydın University Journal of Social Sciences/Istanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2).
- Kotil, Ç. (2010). Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisi (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Maccoby, E. E. (1994). The role of parents in the socialization of children: An historical overview.

- Machado, A. P. D. O. M. (2012). *O conhecimento emocional e o desenvolvimento socioemocional em crianças de idade pré-escolar* [Tese de doutoramento]. ISPA - Instituto Universitário de Ciências Psicológicas, Sociais e da Vida.
- Morrison, G. S. (2021). *Günümüzde erken çocukluk eğitimi: İlk yıllarda öğretim ve öğrenme* (S. Sönmez, Çev.; 14. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Raver, C. C. (2002). Emotions Matter: Making the Case for the Role of Young Children's Emotional Development for Early School Readiness. Social Policy Report. Volume 16, Number 3. *Society for Research in Child Development*.
- Söylemez, S. (2004). Çocuğumu nasıl yetiştirmeliyim? (2. Bs.) .İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özdemir, M. (2015). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâ ve yaşam doyumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Shapiro, L. (1999). *Yüksek EQ'lu bir çocuk yetiştirmek* (Ü. Kartal, Çev.). Varlık Yayınları. (Orijinal eser 1997'de yayımlanmıştır).
- Soares, L. & Fernandez, M. (2014). Conhecer as emoções: A aplicação e avaliação de um programa de intervenção. *Estudos De Psicologia*, 19(2), 89-156. [doi.10.1590/S1413-294X2014000200002](https://doi.org/10.1590/S1413-294X2014000200002)
- Taşlıyan, M., Hırlak, B. ve Harbalıoğlu, M. (2015). Duygusal zekâ, iletişim becerileri ve akademik başarı arasındaki ilişki: üniversite öğrencilerine bir uygulama. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 2(3), 45-58.
- Tekin, N. (2016). *Annelere uygulanan çocuklarının duygusal gelişimini desteklemeye yönelik eğitim programının annelerin duygularını yönetmelerine ve çocuklarının olumsuz duyguları ile baş etmelerine etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi.
- Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri*, 1, 12-20.
- Turculeţ, A., ve Tulbure, C. (2014). The relation between the emotional intelligence of parents and children. *Procedia-social and behavioral sciences*, 142, 592-596. [doi.10.1016/j.sbspro.2014.07.678](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.678)
- Ulutaş, İ. (2005). *Anasınıfına devam eden 6 yaş çocuklarının duygusal zekalarına,duygusal zeka eğitiminin etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi. (Orijinal eser 1987'de yayımlanmıştır).
- Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zeka ve eğitim açısından doğurguları: Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi. *Gazi Üniversitesi Dergisi*, 7(25), 139-146.
- Yıldırım, G., ve Karaman, N. N. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal duygusal uyumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(9).

Etik kurul onayı

Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Kurulları Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın etik kurulu tarafından 24 Şubat 2017 tarih ve Karar No:16 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.